

Közreműködés: Sugár Rezső: Frammenti musicali című darabjának előadásában

2011. június 1. Budapest, Nádor-terem EAR együttes hangversenye

Faragó Béla szerzői estje 50. születésnapja alkalmából
Közreműködés: Faragó: Antifónia

2011. június 17. Óbudai Társaskör Hangverseny Szakály Ágnes 60. születésnapja

Tiszteletére

Közreműködés: Madarász Iván: Öt eset

Sugár Miklós: Cimcor című kompozícióinak előadásában

2012. január 27. Művészetek Palotája Budapest, Fesztivál Színház

Mini Fesztivál

Közreműködés: Bozay Attila: Fúvósötös, op. 6

Bánkóvi Gyula: 4x4

DLA doktori értekezés tézisei

Varga Zoltán

Kortárs magyar kamaradarabok kürttel

a duóktól a kvartettekig

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet-és művelődés-

történeti tudományok besorolású

doktori iskola

Budapest

2012

I. A kutatás előzménye, forrásai

A kortárs zenével való kapcsolatomban még a művészképző idejére nyúlik vissza. A művészképzős vizsgakoncertekre a programot úgy kellett összeállni, hogy azon többféle zenei stílus is képviselve legyen. Így kerültem először komolyabb kapcsolatba Kocsár Miklós Echo No. 1 című szólódarabjával. A zeneszerző meg volt elégedve az interpretációval, és felkért, hogy Repliche No. 2 című darabját Szakály Ágnes cimbalomművésznővel Z-felvételre rögzítsük a Magyar Rádióban. A felvételt követően született meg az ötlet, hogy felkérjem Kocsár Miklóst arra, hogy az Echo No. 1-et folytatva, két kürtre komponáljon darabot, Echo No. 2 címmel. Az Echo-páros később kiegészült a 3. és a 4. darabbal, három, illetve 4 kürtre. Az Echo-sorozat adta a gerincét a Hungarotonnál 2002-ben „Born for Horn” címmel megjelent első önálló CD-felvételelemnek.

Kocsár Repliche No 2 című kompozíciójának sikeres felvételét követően, csaknem tíz év szünet után Szakály Ágnessel ismét kamara-zenélni kezdtünk, amelynek első időszaka az útkeresés jegyében telt. A duóhoz társult Vajda József fagott-művész, akivel kezdetben elsősorban a barokk repertoárhoz nyúltunk vissza. Ekkoriban keletkezett Sugár Miklós Trió Miniaturök című alkotása kürtre, fagottra és cimbalomra. Az élő hangversenyek tapasztalatai alapján azonban egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy a kürt-cimbalom párosítás iránt nagyobb az érdeklődés, mind a zeneszerzők, mind a közönség részéről. Kortárs magyar zeneszerzők sora komponált erre a hangszer-összeállításra, míg 2009-ben egy önálló CD-felvétel is megjelenhetett az addig elkészült darabokból.

2007-ben egy fellépésnek köszönhetően kapcsolatba kerültem Sugár Miklóssal, az EAR együttes vezetőjével, aki

2008. február 19. Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, Budapest

EAR együttessel közös szólóest

Műsor:

Szigeti István: Corn Flakes, (bemutató)

Sugár Miklós: Kapcsolódások (bemutató)

Faragó Béla: Antifóniák (bemutató)

Madarász Iván: Öt eset

Tóth Péter: Scirocco

Közreműködött: Szakály Ágnes – cimbalom,

Horváth István – hangmérnök

2010. október 3. Budapest, Nádor-terem, Korunk Zenéje

Fesztivál: Kortárs zeneszerzők művei rezes hangszerekre

Bánkövi Gyula: 4x4 (bemutató)

Dubrovay: Concerto

Maros Miklós: Lur II. (bemutató)

Kondor Ádám: *Y los sueos, sue os son* (Bizarr tárgyak 9/b)
bemutató

2010. október 4. Budapest, Nádor-terem Korunk Zenéje

Fesztivál: EAR együttes hangversenye

Szigeti István: Trió (bemutató)

2011. március 31. Budapest, Nádor-terem

Sugár Rezső és Sugár Miklós szerzői estje

Igyekeztem ösztönzést nyújtani mindazoknak, akik idegenkednek a kortárs darabok tanításától vagy előadásától, hiszen ezeken a kompozíciókon keresztül egy rendkívül gazdag, inspiráló zenei világ nyílt meg előttük.

V. Az értekezés tárgyköréhez kapcsolódó tevékenység dokumentációja:

CD-felvételek:

Parallel Monologues. Hungaroton, 2001 HCD 31997

Born for Horn. Hungaroton, 2002. HCD 32176

Repliche. Hungaroton, 2009. HCD 32601

New Instrumental Sounds. Hungaroton, 2010. HCD 3267475

Hangversenyek:

2007. március Budapesti Tavaszi Fesztivál,

Andrássy Egyetem Tükörterme

Közreműködés Szakály Ágnes szólóestjén:

Meskó Ilona: „Adom burkolt című...”-

bemutató

2008. október 15. Magyar Rádió, Márványterem „Repliche”

című CD-felvétel bemutató koncertje

felajánlotta, az elektroakusztikus zenével való kísérletezés lehetőségét. Nagy örömmel töltött el az a lehetőség, hogy ezen a módon lehetőségem lesz tovább bővíteni a kürt kifejezési lehetőségeit és nem utolsósorban irodalmát.

II. Források:

Elsődleges forrásaim közé a kortárs magyar zeneszerzők nekem ajánlott és/vagy általam bemutatott kamaraművei, illetve azok kottakéziratai tartoznak, valamint azok az interjúk és kérdőívek, amit a téma feldolgozása kapcsán a még élő zeneszerzőkkel készítettem. Ezeket egészítették ki egyes adatok, vagy kompozíciós módszer, illetve zenei részlettel kapcsolatos kérdések tisztázására folytatott telefonbeszélgetések és e-mail váltások. Természetesen felhasználtam azokat az instrukciókat is, amelyeket az egyes darabok bemutató vagy felvétel előtti próbafolyamata során közvetlenül a zeneszerzőktől kaptam.

A dolgozat tárgyából adódik, hogy elenyésző azoknak az ismertetett kompozícióknak a száma, amelyeknek szerzője már eltávozott közülünk. Ebben az esetben is igyekeztem minél több információnak utánajárni az adott műnek a zeneszerző életművén belül elfoglalt helyére vonatkozóan. Ebben főként monográfiák, levelek, korábban készült interjúk és folyóirat-cikkek tanulmányok voltak segítségemre, amelyek eredeti forrását mind a lábjegyzetben, mind az irodalomjegyzékben pontosan megjelöltem.

III. A kutatás módszere

Tekintve, hogy kortárs művek esetében a legautentikusabb forrás maga a zeneszerző, ezért a szerzőkkel készített interjúk segítségével igyekszem minél gazdagabb

információkkal elősegíteni a művekhez való közeledést. Ezt követően zenei analízisen keresztül mutatom be a műveket, végül pedig saját előadóművészi gyakorlatom alapján, módszertani eszközökkel próbálok meg kulcsot adni a kompozíciók gyakorlati elsajátításához. Az általam vizsgált művekről – talán az egy Ligeti Triót kivéve – egy-egy ismertetőn kívül nem jelent meg részletes analízis.

Az elsődleges források között említett kérdőívek egységes kérdéssort tartalmaztak, amelyet a zeneszerzőknek küldtem el. A kérdések a darab keletkezési körülményeire, a kompozíciós folyamatra, a hangszer-összeállítás megválasztására, a darab struktúrájára, a kompozíciós eszközökre és azok használatára, illetve különleges technikai követelményekre és előadási utasításokra vonatkoztak.

Tapasztalatom szerint a zeneszerzők számára nagyon fontos volt, hogy a hangszer új lehetőségeinek kipróbálásánál folyamatos és aktív kapcsolatban lehettek az előadóval, és kérdéseket tehettek fel a kürt technikai sajátosságaival és határaival kapcsolatban. Több esetben a próbafolyamat során alakult ki a mű végleges formája. Ezek a kérdések engem is arra ösztönöztek, hogy a legapróbb részletekig végiggondoljam a kürt adta modern játéklehetőségeket, és ezeket mind a magam, mind tanítványaim számára minél pontosabban megfogalmazzam.

IV. A kutatás eredménye

Azért választottam ezt a témát, mert ezzel mind előadóművészként, mint tanárként szoros, napi kapcsolatban vagyok. Az elemzések újszerűsége abban rejlik, hogy elsősorban kürtösként veszem górcső alá az egyes kompozíciókat, technikai és előadóművészi tekintetből.

Igyekeztem annak megfelelően kiválogatni a műveket, hogy a hangszer technikáját tekintve, a lehető legszélesebb skálán mutathassam be a kortárs kürtkompozíciók technikai és interpretációs kihívásait. Kutatásaim eredményeképpen tizenhét kortárs, illetve 20. századi magyar zeneszerzőnek huszonegy művéről készült részletes elemzés, megkülönböztetett figyelemmel a kürt interpretációs és technikai kérdéseire.

A disszertáció a duóktól a kvartettekig válogat a kortárs magyar kamarakompozíciókból. A duók felülreprezentáltsága indokolta tette egyes jellemző hangszer-összeállítás önálló - esetenként alfejezetekre bontott - tárgyalását, mindenekelőtt az olyan tipikus „szonáta-felállítás” esetében, mint a kürt-zongora duók, vagy az olyan különleges – magyar sajátosságnak számító – társításoknál, mint a kürt-cimbalom duók. Az elektroakusztikus zene és a kürt együttese is – bár nem tartozik a szűkebb értelemben vett kamarazene-műfajhoz - önálló fejezetet kapott, amelyet részben a megszokottól eltérő előadási feltételek indokoltak, részben pedig az a körülmény, hogy még napjainkban sem tartoznak a kürtrepertoár elsajátításának szorosan vett egyetemi törzsanyagához. A szó szorosan vett értelmében külön fejezetet érdemelt Kocsár Miklós „Echoes” című négy darabból álló sorozata, ami megítélésem szerint új távlatokat nyitott meg a kürtre komponált kamarazene műfajában.

A disszertáció nem tartalmaz életrajzokat a zeneszerzőkről. Egyrészt az internet korában az érdeklődők sokkal pontosabb és naprakészebb információkhoz juthatnak az életrajzot illetően, másrészt sokkal fontosabbnak éreztem az egyes műnek az adott szerző életművében betöltött helyét (pl. Ligeti, Durkó), mint magának az életpályának a jelen dolgozat keretein belül mindössze vázlatos ismertetését.